

تاثیر عوامل کلان اقتصادی بر نرخ سود تضمین شده سپرده بانکهای تجاری ایران

سیده محبوبه جعفری^a، محمدمبین علی اکبری^b

^a استادیار گروه حسابداری و مالی، دانشکده اقتصاد و حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^b کارشناس ارشد مدیریت مالی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

نویسنده مسئول: دکتر سیده محبوبه جعفری (۰۹۱۲۴۷۵۹۴۷۳) و jafari.mahboobeh@gmail.com

چکیده:

هدف این پژوهش تاثیر عوامل کلان اقتصادی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران بوده است. قلمرو مکانی این پژوهش بانکهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی سال های بین ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ بوده است. در این پژوهش، عوامل کلان اقتصادی (نرخ بهره، تولید ناخالص داخلی، شاخص قیمت سهام، تورم و رشد نقدینگی) به عنوان متغیرهای مستقل و نرخ سود سپرده به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شدند. بر اساس روش نمونه گیری حذفی سیستماتیک تعداد ۱۷ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. پژوهش حاضر از نوع تحقیقات توصیفی، بر اساس ماهیت داده ها، از نوع پژوهش کمی و بر اساس اهداف نیز از نوع پژوهش کاربردی به حساب می آید. نتایج پژوهش نشان داد نرخ بهره بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است. تولید ناخالص داخلی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است. تورم بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است. رشد نقدینگی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

کلمات کلیدی: عوامل کلان اقتصادی؛ نرخ سود سپرده؛ بانکهای تجاری ایران

۱. مقدمه

در ایران بخش قابل توجهی از دارایی های مالی در قالب سیستم بانکی به صورت سپرده های بلند مدت و کوتاه مدت سرمایه گذاری می شود که بانکها با بهره گیری از این سپرده ها در فعالیتهای تولیدی سرمایه گذاری می کنند. از سوی دیگر نقش منحصر به فرد سیستم بانکی در جذب سپرده و تأمین و تجهیز منابع مالی به دلیل فقدان بازارهای مالی گسترده، بسته های نامناسب برای سرمایه گذاری خارجی، نرخ پایین پس انداز و سرمایه گذاری در کشور اهمیت دو چندان دارد. به این دلیل است که می بایست راهکار مناسبی در تعیین نرخ سود سپرده های بانکی اتخاذ نمود، که از خروج سرمایه گذاری جلوگیری کند و سرمایه را که به سمت سیستم بانکی هدایت نماید. از سویی دارایی های ثابت در مقابل تورم مصون از ریسک می باشند، اما این موضوع در خصوص دارایی های مالی صدق نمی کند. این امر منجر به گسترش دارایی های ثابت افراد و کاهش دارایی های مالی شده است. از آنجا که بانکها نقش تأمین نقدینگی کوتاه مدت و گاه بلند مدت بنگاهها را ایفا می کنند، کاهش دارایی های مالی (سپرده های بانکی) در مقابل دارایی های ثابت به دلیل عدم تکافوی نرخ سود اسمی در مقابل نرخ تورم، مشکلاتی در زمینه تأمین نقدینگی، خروج سرمایه و حتی نرخ بازدهی سرمایه گذاری به وجود می آورد (ابونوری و همکاران، ۱۳۹۲).

به طور کلی بانکها، مؤسسات مالی هستند که وجوه را که جمع آوری کرده و به متقاضیان حقیقی و حقوقی تسهیلات مالی می دهند. در واقع با این کار به جریان رشد اقتصادی کشور کمک می کند و منابع مالی از اشخاصی که بنا به هر دلیل از قبیل؛ نداشتن تخصص و دانش، کمی حجم سرمایه و ریسک سرمایه گذاری کردن، نمی توانند در فعالیتهای اقتصادی کشور سهیم باشند، دریافت و در اختیار افراد مولد قرار می دهند (صدری، ۱۳۸۴).

هر بانک دو هدف اساسی را دنبال می کند:

الف- انجام خدمات بانکی مورد نیاز مردم.

ب- بدست آوردن سود متناسب با سرمایه به کار رفته در بانک.

اساس ساختار مالی یک بانک ترکیبی از بدهی و حقوق صاحبان سهام است، که بدان وسیله دارایی ها تأمین مالی می گردند. لذا منبع و منشا اصلی درآمد یک بانک عمدتاً دارایی های آن می باشد. و این دارایی ها بایستی به گونه ای باشد که درآمد آن ها علاوه بر پوشش هزینه های بانک، هدف تحصیل سود را تأمین نماید، به طوری که با بهینه سازی دو ترکیب اقلام منابع و مصارف بالاترین بازدهی ممکن از دارایی های بانک مورد انتظار می باشد.

با توجه به اهمیت پس انداز و تجهیز منابع توسط بانکها، عوامل مؤثر بر جذب منابع در بانکها را می توان به دو گروه تفکیک نمود:

الف) عوامل بیرونی که می توان آن ها را در سه دسته خلاصه نمود:

- عوامل فرهنگی و اجتماعی مانند رشد جمعیت، سطح آگاهی های اجتماعی و غیره.

- عوامل اقتصادی مانند نرخ تورم، رشد تولید ناخالص داخلی، نرخ سود سپرده بانکی، اشتغال و غیره.

- عوامل سیاسی مانند امنیت.

(ب) عوامل درون سازمانی که دو دسته می‌باشند:

- عوامل سخت افزاری مانند امکانات، تجهیزات کامپیوتری، جایگاه شعبه و غیره.

- عوامل نرم افزاری مانند ویژگی مدیریتی، ترکیب نیروی انسانی، مکان و وسعت شعبه و غیره.

در ادبیات اقتصادی یکی از نقش‌های مهم سپرده‌ها این است که زمینه‌های مناسب برای سرمایه‌گذاری فراهم می‌کند (منصف و منصور، ۱۳۸۹).

این ادعا که متغیرهای اقتصادی مانند نرخ بهره، تولید ناخالص داخلی، شاخص قیمت سهام، تورم، رشد نقدینگی و مؤثر بر تغییرات قیمت‌های سهام هستند به عنوان یک تئوری مورد پذیرش واقع شده است. به هر حال، در دهه گذشته تلاش‌هایی برای بررسی تأثیر نیروهای اقتصادی به صورت نظری و سنجش آثار آن به صورت تجربی انجام شده است. رابطه پویای بین متغیرهای اقتصاد کلان و نرخ سود سپرده بانکی به صورت گسترده‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. مبنای تحقیقات مزبور بر این تئوری استوار است که قیمت‌های سهام منعکس کننده ارزش فعلی جریانهای نقدی آینده آن سهم است (مدل ارزش فعلی). به این دلیل، هم به جریانهای نقدی آینده و هم به نرخ بازده مورد انتظار (نرخ تنزیل) نیاز است. از این رو، متغیرهای اقتصادی هم بر جریانهای نقدی آینده و هم بر نرخ بازدههای مورد انتظار اثرگذار هستند، بنابراین می‌توانند بر نرخ سود سپرده بانکی اثرگذار باشند. هدف این پژوهش بررسی اثرگذاری عوامل کلان اقتصادی بر نرخ سپرده بانکهای تجاری ایران می‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به سوال زیر است:

آیا عوامل کلان اقتصادی بر نرخ سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است؟

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

این ادعا که متغیرهای اقتصادی مانند نرخ بهره، تولید ناخالص داخلی، شاخص قیمت سهام، تورم، رشد نقدینگی و مؤثر بر تغییرات قیمت‌های سهام هستند به عنوان یک تئوری مورد پذیرش واقع شده است. به هر حال، در دهه گذشته تلاش‌هایی برای بررسی تأثیر نیروهای اقتصادی به صورت نظری و سنجش آثار آن به صورت تجربی انجام شده است. رابطه پویای بین متغیرهای اقتصاد کلان و نرخ سود سپرده بانکی به صورت گسترده‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. مبنای تحقیقات مزبور بر این تئوری استوار است که قیمت‌های سهام منعکس کننده ارزش فعلی جریانهای نقدی آینده آن سهم است (مدل ارزش فعلی). به این دلیل، هم به جریانهای نقدی آینده و هم به نرخ بازده مورد انتظار (نرخ تنزیل) نیاز است. از این رو، متغیرهای اقتصادی هم بر جریانهای نقدی آینده و هم بر نرخ بازدههای مورد انتظار اثرگذار هستند، بنابراین می‌توانند بر نرخ سود سپرده بانکی اثرگذار باشند. جیمز و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی رابطه بین رقابت پذیری و ریسک پذیری در نظام بانکی پرداختند. نتایج پژوهش آنها حاکی از آن بود که بین رقابت پذیری و ریسک پذیری در نظام بانکی رابطه معنادار وجود دارد. همچنین چرخه تجاری بر رابطه بین رقابت پذیری و ریسک پذیری در نظام بانکی تاثیرگذار است.

ژنگ و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی تاثیر کفایت سرمایه بر رابطه بین نرخ سود سپرده و ریسک پذیری بانکی پرداختند. نتایج پژوهش آنها حاکی از آن بود که بین نرخ سود سپرده و ریسک پذیری در نظام بانکی رابطه معنادار وجود دارد. همچنین کفایت سرمایه بر رابطه بین نرخ سود سپرده و ریسک پذیری بانکی تاثیرگذار است. پاول (۲۰۱۸) به بررسی عرضه گواهی سپرده بانچه به نرخ تورم و شاخص قیمت سهام پرداخت. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که نرخ تورم و شاخص قیمت سهام بر عرضه گواهی سپرده تاثیرگذار است. یوسف و پیترز (۲۰۱۷)، بر اساس اطلاعات سالهای ۲۰۰۲-۲۰۱۵ از کشور کره تابع پس اندازی با استفاده از روش GLS برآورد کرده و به این نتیجه رسیدند که یک رابطه مثبت معنی دار بین نرخ بهره واقعی سپرده‌های بلند مدت و پس‌انداز وجود دارد. این دو نشان می‌دهد هنگامی که از یک معیار صحیح پس‌انداز داخلی یعنی پس‌انداز ناخالص داخلی استفاده شده، معناداری آماری متغیرها و مقادیر کشش‌های بهره ای پس‌انداز کوچکتر شده است. همچنین با فرض ثابت بودن سایر شرایط افزایش ۱۰ درصدی نرخ واقعی سپرده مدت‌دار، پس‌انداز داخلی را ۱۱٫۷۵ درصد و پس‌انداز ناخالص داخلی را ۵٫۰۳ درصد افزایش داده است. کوسوم و ساس کنتکار (۲۰۱۷)، در پژوهشی با عنوان اثر ملی شدن بانک‌ها بر حجم سپرده های جاری بانک‌ها در کشور هند در دوره ۱۹۵۲-۱۹۸۵، از آزمون چاو استفاده نموده و متغیرهای مورد استفاده در این الگو میزان سپرده‌های بانک‌ها، تولید ناخالص داخلی واقعی، نرخ تورم انتظاری، نرخ بهره واقعی سپرده‌ها، نرخ برگشت انتظاری دارایی های رقیب و تعداد شعب و متغیر مجازی به منظور ملی شدن بانک‌ها است. نتایج نشان داد که ملی شدن بانک‌ها تأثیر منفی بر حجم سپرده های بانکی داشته است. سندا و گوسامی (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان عوامل مؤثر بر حجم سپرده‌های مدت‌دار (غیردیداری) بانکی در دوره ۵۱-۱۹۵۲ تا ۸۰-۱۹۸۱ در بانک های تجاری هند، به این نتیجه رسیدند که درآمد غیر کشاورزی و حجم اعتبارات بانکی و افزایش تعداد شعب اثر مثبت و معنی‌داری بر روی حجم سپرده‌های پس‌انداز داشته است. میرعسگری و حسینی (۱۳۹۸) به بررسی ارتباط بین متغیرهای کلان اقتصادی و ریسک اعتباری بانک‌های کشور ایران با استفاده از روش رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده های تابلویی پرداختند. بدین

منظور داده های فصلی سیزده بانک پذیرفته شده در بورس و فرابورس طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۸۸ مورد بررسی قرار گرفت. جهت کسب اطمینان از قابل اعتماد بودن متغیرهای بکارگرفته شده، از تحلیل حساسیت استفاده شده است. بدین صورت که متغیرهایی که انتظار می رفت از نظر اقتصادی تأثیر مشابهی داشته باشند، با متغیرهای اصلی مدل جایگزین شده است. همچنین با استفاده از متغیر مجازی، تأثیر جهش نرخ ارز نیز در مدل مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل نشان می دهد که ریسک اعتباری بانکها به طور معناداری از محیط کلان اقتصادی تأثیر می گیرد، بطوری که با افزایش تولید ناخالص داخلی و رشد شاخص کل بورس اوراق بهادار، ریسک اعتباری بانکها کاهش می یابد، اما نرخ بیکاری و نرخ ارز (دلار) و تورم رابطه معکوسی با ریسک اعتباری بانکها دارد. پورمهر و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی و کیفیت مدیریت بر سودآوری بانکهای خصوصی؛ رهیافت الگوی خودرگرسیون برداری ساختاری پرداختند. با توجه به اهمیت نظام بانکی در اقتصاد ایران و اهداف مرتبط با تنوع فعالیتی بانکها جهت بهبود شاخص های عملکردی، هدف از این پژوهش بررسی عوامل بیرونی و درونی مؤثر بر سه مؤلفه سودآوری بانکها شامل بازدهی دارایی و بازدهی حقوق صاحبان سهام و حاشیه بهره ای خالص به عنوان مؤلفه های سنجش عملکرد بانکها به کمک الگوی خودرگرسیون برداری ساختاری در داده های تابلویی مشتمل بر ۱۳ بانک خصوصی ایران و بر اساس داده های فصلی سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ است. برای این منظور، مؤلفه های اثرگذار به مؤلفه های بیرونی و درونی تقسیم شده اند؛ به طوری که شاخص های مربوط به کیفیت مدیریت، کیفیت دارایی ها، کفایت سرمایه و نقدینگی از جمله مؤلفه های درونی و شاخص های نرخ تورم، نرخ سود سپرده، رشد تولید ناخالص داخلی حقیقی و توسعه بازار سرمایه از جمله مؤلفه های بیرونی اثرگذار بر سودآوری بانکها مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج برآورد مدل پژوهش حاکی از آن است که درصد پوشش نقدینگی و نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات به عنوان متغیرهای درون بانکی تأثیر منفی و رشد تولید ناخالص داخلی حقیقی به عنوان متغیر بیرونی تأثیر مثبت بر مؤلفه های سودآوری دارند.

۳. روش شناسی پژوهش

طرح پژوهش این پژوهش با استفاده از رویکرد پس رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) است. از طرف دیگر، پژوهش حاضر از نوع تحقیقات توصیفی - علی است. بر اساس ماهیت داده ها، از نوع پژوهش کمی به حساب می آید. بر اساس اهداف نیز از نوع پژوهش کاربردی به حساب می آید. و به منظور بررسی فرضیه های پژوهش و با توجه به ماهیت اطلاعات و داده های پژوهش که مبتنی بر اطلاعات کمی و واقعی گذشته است، از آزمون رگرسیون استفاده می شود. جامعه آماری پژوهش حاضر بانک ها و موسسات مالی و اعتباری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۸ در فهرست بانک ها و موسسات مالی و اعتباری بورس قرار گرفته باشند. با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند تعداد ۱۷ بانک به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. در این پژوهش برای گرد آوری داده ها از روش کتابخانه ای استفاده شده است. همچنین تحلیل های آماری با استفاده از نرم افزارهای EXCEL و ۱۱ VIEWS انجام شد.

فرضیه اصلی:

- عوامل کلان اقتصادی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تأثیرگذار است.

فرضیه های فرعی:

- نرخ بهره بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تأثیرگذار است.
- تولید ناخالص داخلی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تأثیرگذار است.
- شاخص قیمت سهام بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تأثیرگذار است.
- تورم بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تأثیرگذار است.
- رشد نقدینگی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تأثیرگذار است.

مدل رگرسیونی پژوهش

به منظور بررسی فرضیه های پژوهش و با توجه به ماهیت اطلاعات و داده های پژوهش که مبتنی بر اطلاعات کمی و واقعی گذشته است، از آزمون رگرسیون استفاده می شود. با توجه به پژوهش سولارین و همکاران (۲۰۱۸) مدل رگرسیون پژوهش حاضر به شرح زیر می باشد:

$$ISLD = f(IRFD, GDP, TEPIX, INF, EXC)$$

که می توان مدل فوق را به شرح زیر تفسیر کرد:

$$ISLD = \alpha_0 + \alpha_1 IRFD + \alpha_2 GDP + \alpha_3 TEPIX + \alpha_4 INF + \alpha_5 EXC + \varepsilon$$

$ISLD$: نرخ سود سپرده

$IRFD$: نرخ بهره

GDP: تولید ناخالص داخلی
TEPIX: شاخص قیمت سهام
INF: تورم
EXC: رشد نقدینگی
 ε_{it} : سطح خطا (سولارین و همکاران، ۲۰۱۸)

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش
 متغیرهای پژوهش به شرح زیر است:

نرخ بهره:

نرخ بهره بانکها در سال t

تولید ناخالص داخلی:

رشد تولید ناخالص داخلی در سال t

شاخص قیمت سهام:

شاخص قیمت سهام در سال t

تورم:

نرخ تورم در سال t که اطلاعات آن از بانک مرکزی استخراج می شود.

رشد نقدینگی:

تفاوت بین نسبت دارایی های جاری به بدهی های جاری سال t از سال $t-1$

نرخ سود سپرده (متغیر کنترلی): نسبت سود سپرده پایان دوره به کل دارایی های بانکها

۴. یافته های تحقیق

جدول ۱- شاخص های مرکزی و پراکندگی هر یک از متغیرهای تحقیق

نام متغیر	رشد نقدینگی	تولید ناخالص داخلی	تورم	نرخ بهره	سود سپرده	شاخص قیمت سهام
میانگین	0.018972	0.018111	0.283973	0.294816	0.519093	0.174168
میانه	0.006521	0.004546	0.238452	0.238452	0.512963	0.175136
بیشترین	0.263275	0.172766	0.617405	0.617405	1.102330	0.334839
کمترین	0.000779	0.000244	0.086479	0.086479	0.013174	0.034017
نحراف معیار	0.038941	0.038383	0.151285	0.153719	0.245800	0.075105
چولگی	5.033756	3.348788	0.654280	0.577653	0.185322	0.209884
کشیدگی	31.41044	13.44642	2.225826	2.081193	2.530552	2.259841
مشاهدات	۱۷۰					

با توجه به داده های این آمار توصیفی مشاهده می گردد که میانگین رشد نقدینگی برابر با ۰/۱۸ می باشد. میانگین تولید ناخالص داخلی و تورم به ترتیب برابر با ۰/۲۸ و ۰/۱۸ می باشد. میانگین متغیرهای نرخ سود سپرده، نرخ بهره و شاخص قیمت سهام به ترتیب برابر با ۰/۵۱، ۰/۲۹ و ۰/۱۷ می باشد.

آزمون نرمال بودن داده های متغیر وابسته

جدول ۲- آزمون چارک - برا-

سطح معناداری	آماره	نام متغیر
*۰/۲۲۵	۲/۹۸۱۳۱۴	نرخ سود سپرده

* سطح خطای ۵ درصد

با توجه به جدول فوق از آنجایی که سطح معناداری متغیر نرخ سود سپرده بیشتر از ۰,۰۵ می باشد بنابراین توزیع این متغیر نرمال است.

آزمون مانایی

جدول ۳- آزمون لین و لوین

احتمال	آماره	متغیرها
*۰/۰۰۰۷	-۶/۵۱۵۵	نرخ بهره
*۰/۰۰۱۵	-۷/۲۵۱۴	سود سپرده
*۰/۰۰۷۱	-۲/۶۱۳۲	تولید ناخالص داخلی
*۰/۰۰۸۵	-۲/۲۶۳۳	شاخص قیمت سهام
*۰/۰۰۵۷	-۳/۹۹۶۹	تورم
*۰/۰۰۱۶	-۵/۱۸۴۷	رشد نقدینگی

* سطح خطای ۵ درصد

با توجه به جدول فوق فرضیه صفر مبنی بر نامانایی برای همه متغیرها رد می شود و تمامی متغیرهای مورد مطالعه در سطح مانا هستند.

آزمون F لیمر

جدول ۴- نتایج آزمون F لیمر مدل پژوهش

سطح معناداری	درجه آزادی	آماره	F لیمر
۰,۰۰۰۰	(۱۶۱۷۵)	۳/۹۲۶۱۱۰	
۰,۰۰۰۰	۱۶	۷۱/۰۱۱۶۰۴	

* سطح خطای ۵ درصد

با توجه به نتایج آزمون F لیمر چون احتمال بدست آمده از ۰/۰۵ کمتر می باشد، فرض H_0 مبنی بر پولینگ بودن داده ها رد می شود. بنابراین با توجه به آزمون لیمر، داده ها پانل می باشد.

آزمون هاسمن

جدول ۵- نتایج آزمون هاسمن مدل پژوهش

نتیجه آزمون	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره	هاسمن
اثرات تصادفی	۰/۷۳۰۷	۵	۲/۸۰۰۶۱۵	

* سطح خطای ۵ درصد

باتوجه به آزمون هاسمن احتمال بدست آمده کمتر از ۵ درصد بوده و بنابراین باید در مدل رگرسیونی مربوطه از روش اثرات تصادفی استفاده شود.

بررسی ناهمسانی واریانس

جدول ۶- نتایج آزمون ناهمسانی آرچ LM مدل تحقیق

سطح معناداری	مقدار آماره	شرح	فرضیه
۰/۴۶۱۵	۰/۵۰۰۲۱۸	آماره F	LM
۰/۴۶۱۵	۶/۶۰۳۲۵۱	آماره کای دو	

* سطح خطای ۵ درصد

با توجه به جدول ۶- آماره F آزمون در سطح ۵ درصد معنادار نیست، بنابراین فرض همسانی واریانس تایید شده و ناهمسانی واریانس جملات اخلال رد می شود.

آزمون رگرسیون مدل پژوهش

جدول ۷- آزمون رگرسیون و معناداری مدل

سطح معناداری	آماره t	انحراف برآورد	ضرایب برآوردی	نام متغیر
0.7864	0.271418	0.434571	0.117950	عرض از مبدا
0.0000	10.74223	0.056028	0.601865	نرخ بهره
0.0157	-5.76413	0.051218	-0.294874	تولید ناخالص داخلی
0.0266	-5.05316	0.531352	-3.662518	شاخص قیمت سهام
0.0396	-4.06713	0.074515	-0.301518	تورم
0.0026	9.106237	0.330226	3.005182	رشد نقدینگی
سطح معناداری	آماره F	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	دوربین - واتسون
۰/۰۰۰	۳,۲۷۷۱۲۱	۰/۸۱	۰/۷۱	۲,۰۷

* سطح خطای ۵ درصد

آزمون دوربین واتسون:

آماره دوربین واتسون پس از برآورد ضرایب، مقدار ۲,۰۷ را نشان می دهد که به معنی عدم وجود همبستگی پیاپی در جزء اخلاص می باشد. نتیجتاً مشکل خودهمبستگی سریالی در این فرضیه مشاهده نمی شود.

آماره F فیشر:

قبل از آزمون فرضیه پژوهش براساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به سطح معنی داری آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است.

ضریب تعیین تعدیل شده (R^2):

با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۷۱ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (نرخ سود سپرده)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود.

نتیجه فرضیه اول پژوهش

H_0 : نرخ بهره بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار نیست.

H_1 : نرخ بهره بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

ضریب برآوردی متغیر نرخ بهره در جدول بالا نشان دهنده وجود رابطه مثبت و معنی دار میان نرخ بهره و نرخ سود سپرده بانکها در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ بدست آمده است. لذا فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می شود. بنابراین می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ نرخ بهره بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

نتیجه فرضیه دوم پژوهش

H_0 : تولیدناخالص داخلی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار نیست.

H_1 : تولیدناخالص داخلی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

ضریب برآوردی متغیر تولیدناخالص داخلی در جدول بالا نشان دهنده وجود رابطه منفی و معنی دار میان تولیدناخالص داخلی و نرخ سود سپرده بانکها در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ بدست آمده است. لذا فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می شود. بنابراین می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ تولیدناخالص داخلی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

نتیجه فرضیه سوم پژوهش

H_0 : شاخص قیمت سهام بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار نیست.

H_1 : شاخص قیمت سهام بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

ضریب برآوردی متغیر شاخص قیمت سهام در جدول بالا نشان دهنده وجود رابطه منفی و معنی دار میان شاخص قیمت سهام و نرخ سود سپرده بانکها در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ بدست آمده است. لذا فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می شود. بنابراین می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ شاخص قیمت سهام بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

نتیجه فرضیه چهارم پژوهش

H₀: تورم بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار نیست.

H₁: تورم بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

ضریب برآوردی متغیر تورم در جدول بالا نشان دهنده وجود رابطه منفی و معنی دار میان تورم و نرخ سود سپرده بانکها در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ بدست آمده است. لذا فرض H₀ رد و فرض H₁ تأیید می شود. بنابراین می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ تورم بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

نتیجه فرضیه پنجم پژوهش

H₀: رشد نقدینگی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار نیست.

H₁: رشد نقدینگی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

ضریب برآوردی متغیر رشد نقدینگی در جدول بالا نشان دهنده وجود رابطه مثبت و معنی دار میان رشد نقدینگی و نرخ سود سپرده بانکها در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ بدست آمده است. لذا فرض H₀ رد و فرض H₁ تأیید می شود. بنابراین می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ رشد نقدینگی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است.

۵. بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش تاثیر عوامل کلان اقتصادی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران بوده است. قلمرو مکانی این پژوهش بانکهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی سال های بین ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ بوده است. در این پژوهش، عوامل کلان اقتصادی (نرخ بهره، تولید ناخالص داخلی، شاخص قیمت سهام، تورم و رشد نقدینگی) به عنوان متغیرهای مستقل و نرخ سود سپرده به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شدند. با توجه به نتیجه فرضیه اول؛ "نرخ بهره بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است." بنابراین به سرمایه گذاران پیشنهاد می شود در بانکهایی سرمایه گذاری کنند که از نرخ بهره بالاتری برخوردارند به این دلیل که در بانکهای با نرخ بهره بالاتر، نرخ سود سپرده افزایش می یابد. با توجه به نتیجه فرضیه دوم؛ "تولید ناخالص داخلی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است." موضوع تحولات نرخ سود بانکی در مسیر رشد اقتصادی، همواره یکی از مهم ترین مباحث اقتصادی بوده است. در کشورهای اسلامی نیز، نرخ سود بانکی به عنوان مقوله ای در راستای رشد و توسعه اقتصادی این کشورها در شرایط مختلف مطرح بوده است. بر این اساس نظام های مالی اسلامی می توانند از طریق بسیج منابع مالی و هدایت آن ها به سوی تولیدات مولد، نقشی کلیدی در توسعه کشورهای اسلامی ایفا کنند. نوساناتی که در نرخ سود بانکها رخ می دهد کم و بیش در دیگر امور اقتصادی تأثیر گذاشته و موجب کندی و توقف و یا فعالیت مجدد بعضی از رشته های تولیدی می گردد. با توجه به نتیجه فرضیه سوم؛ "شاخص قیمت سهام بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است." بنابراین سرمایه گذاران و سهامداران در زمان سرمایه گذاری در سهام بانک ها بر پایه میزان شاخص قیمت سهام شرکت نباید صرفاً به میزان سودآوری بانک ها توجه نمایند. با توجه به نتیجه فرضیه چهارم؛ "تورم بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است." بنابراین دولت ها باید با استفاده از برنامه هایی همچون کاهش حجم نقدینگی، اتخاذ سیاست انقباض بودجه ای، پایداری در تصمیمات، شناسایی آثار کند کننده تورم و عرضه بیشتر کالاهای مصرفی میزان تورم در کشور را مهار کنند تا زمینه برای افزایش سود سپرده بانک ها نیز فراهم آید. با توجه به نتیجه فرضیه پنجم؛ "رشد نقدینگی بر نرخ سود سپرده بانکهای تجاری ایران تاثیرگذار است." پیشنهاد می شود که دولت و بانک مرکزی با اتخاذ سیاست های پولی و بانکی از جمله افزایش رشد نقدینگی، فراهم آوردن انواع حساب های سرمایه گذاری مدت دار که امکان دسترسی آسان تر به سود سپرده ها در مدت زمان مناسب تر فراهم باشد، انتشار انواع اوراق مشارکت در طرح های زیر بنایی و ساختاری با بازده مناسب انگیزش مردم را در سپرده گذاری در بانک های تجاری برای مقاصد سرمایه گذاری بالا ببرد.

منابع

۱. ابونوری، عباسعلی؛ تیموری، منیژه (۱۳۹۲)، بررسی اثر توسعه مالی بر رشد اقتصادی؛ مقایسه ای بین کشورهای OECD و UMI؛ نشریه پژوهش های رشد و توسعه اقتصادی، شماره ۱۱، صفحه ۴۰-۲۹.
۲. امیری، هادی و رئیس صفری، مجتبی (۱۳۸۴). بررسی کارایی بانکهای تجاری در ایران و عوامل نهادی موثر بر آن. جستارهای اقتصادی. شماره ۳.
۳. باقری، حسین. (۱۳۸۶). تحلیل عوامل موثر بر سودآوری بانک های تجاری. تحقیقات مالی. سال ۸. شماره ۲۱. صص ۳-۲۶.
۴. بختیاری، حسن؛ خدارحمی، بهروز (۱۳۹۱)، تجزیه و تحلیل و مدیریت ریسک بانکی "چارچوبی برای ارزیابی حاکمیت شرکتی و تحلیل ریسک های مالی"، تهران، انتشارات موسسه عالی آموزش بانکداری ایران. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۵. سیف، الله مراد؛ ابراهیمی، آیت الله (۱۳۹۴)، مفهوم شناسی و زمینه یابی بانکداری مقاومتی در اقتصاد ایران، نشریه روند پژوهش های اقتصادی، سال بیست و دوم، شماره ۷۱.
۶. صدری، محمدباقر (۱۳۸۴). بانک ها و تورم. فصلنامه بانک صادرات. شماره ۳۵.
۷. صولتی خسرو شاهی، ابراهیم؛ حشمت، نساء؛ برادران حسن زاده، رسول (۱۳۹۸)، تاثیر سپر سرمایه بر ارتباط بین ریسک نقدینگی و ریسک پذیری بازار و دفتری بانک ها، فصلنامه پژوهش های پولی و بانکی، شماره ۴۰، صفحات ۲۲۲-۱۹۷.
۸. طاهری، ماندانا، رحمانی، علی، سلیمانی، غلامرضا (۱۳۹۸). ارتباط ارزشی افشا و گزارشگری ریسک در بانک های عضو بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش های حسابداری مالی، ۱۱(۱)، ۲۲-۱. doi: 10.22108/far.2019.110363.1242
۹. عسگری، صابر؛ نیک نیا، افشین؛ سهرابیان، مصطفی (۱۳۹۹)، مدیریت دارایی و بدهی برای بانک ها و شرکت های بیمه، تهران، انتشارات جنگل.
۱۰. فرهنگ، امیرعلی، اثنی عشری، ابوالقاسم، ابوالحسنی، اصغر، رنجبرفلاح، محمدرضا، بیابانی، جهانگیر (۱۳۹۷). سرمایه بانک، ریسک نقدینگی و اعتباری در بانک های ایران. فصلنامه علمی نظریه های کاربردی اقتصاد، ۵(۴)، ۲۴۷-۲۷۰.
۱۱. کاویانی، میثم؛ آراد، حامد (۱۳۹۹). فهم و تحلیل عملکرد مالی بانک ها، تهران، انتشارات بورس وابسته به شرکت اطلاع رسانی و خدمات بورس.
۱۲. منصورفر، غلامرضا؛ غیور، فرزاد و راستی آذر، یوسف (۱۳۹۲). بررسی تاثیر ریسک پذیری مدیران بر عملکرد بانکها. فرایند مدیریت توسعه. دوره ۲۶. شماره ۲.
۱۳. نوری بروجردی، پیمان؛ جلیلی، محمد و مردانی، فاطمه (۱۳۸۹). بررسی تاثیر تمرکز و سایر عوامل در صنعت بانکداری بر سودآوری بانک های دولتی. پژوهش های پولی- بانکی. سال ۲. شماره ۵. صص ۱۷۵-۲۰۲
۱۴. نیکومرام، هاشم؛ تقوی، مهدی و احمدزاده، حمید (۱۳۹۳). بررسی پیامدهای اقتصادی کیفیت اطلاعات حسابداری با تمرکز بر متغیر پایداری سود. حسابداری مدیریت. دوره ۷. شماره ۲۱. صص ۱-۱۵.

1. Acharya, V., & Naqvi, H. (2012). The seeds of a crisis: A theory of bank liquidity and risk taking over the business cycle. *Journal of Financial Economics*, 106, 349-366.
2. Aghion, P., Howitt, P., Mayer-Foulkes, D., 2005. The effect of financial development on convergence: theory and evidence. *Q. J. Econ.* 120, 173-222.
3. Ahmed, S., 1998. Comment on "The legal environment, banks, and long-run economic growth". *J. Money Credit Bank.* 30 (3), 614-620.
4. Ang, J., 2008. A survey of recent developments in the literature of finance and growth. *J. Econ. Surv.* 22 (3), 536-576.
5. Arcand, J.-L., Berkes, E., Panizza, U., 2012. Too much finance? IMF Working Paper, p. 161.
6. Arellano, M., Bond, S., 1991. Another tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. *Rev. Econ. Stud.* 58 (2), 277-297. [2]
7. Beck, T., Levine, R., Loayza, N., (2000). Finance and the sources of growth. *J. Financ. Econ.* 58, 261-300.
8. Bumann, S., Hermes, N., Lensink, R., (2013). Financial liberalization and economic growth: a meta-analysis. *J. Int. Money Financ.* 33 C, 255-281.
9. Drehmann, M., Borio, C., Tsatsaronis, K., (2012). Characterising the financial cycle: don't lose sight of the medium term! BIS Working Paper 380.
10. Kim, H, Park, K, & Song, S. (2017). Banking Market Size Structure and Financial Stability: Evidence from Eight Asian Countries. Available at www.ssrn.com
11. Zare Mehrjerdi, Y., & Nadizadeh, A. (2013). Using greedy clustering method to solve capacitated location-routing problem with fuzzy demands. *European Journal of Operational Research*, 229(1), 75-84.